

## Leeswijzer

Lectoraat en studenten van Social Work van hogeschool Viaa hebben diverse onderzoeken in gemeente Westerveld uitgevoerd, aangegeven met elk hun eigen kleur.

**Geel, groen en blauw** vonden hun aanleiding in de vierjarige overeenkomst tussen gemeente Westerveld, Welzijn MensenWerk (WMW) en Hogeschool Viaa ter ontwikkeling van sociale basisstructuur binnen Westerveldse dorpsnetwerken via de 'cyclische interventie-agenda' (korte interventie plagen, die evalueren en dan elders nieuwe interventie doen; leer-effect benutten). Kader 'Onderzoeksvragen' (*grijs*) was daarbij leidend.

**Rood** had als context dat meer aandacht voor jongeren nodig is, maar hoe ervaren jongeren hun positie binnen Diever en Dwingeloo, zodat hun stem gehoord kan worden? Hoe zien die dorpen er idealiter uit volgens jongeren en wat is hun eigen rol? En hoe zien professionals mate van aandacht voor jongeren?

**Bruin** betreft interviews met drie dorpsverbinders.

# Opzetten van sociale basisstructuur en verbeteren van leefbaarheid van dorpen en wijken binnen gemeente Westerveld met behulp van dorpsverbinders

## – eerste evaluatie realisering dorpsopgaven –



### Onderzoeksvragen

Hoofdvraag:

*Wat is volgens dorpsbewoners en professionals het effect van de gekozen interventie(s)?*

1. Wat was het doel van de gekozen interventie(s) volgens verschillende groepen dorpsbewoners en professionals? Welk resultaat hadden zij verwacht?
2. Is dit doel volgens dorpsbewoners en professionals bereikt? In welke mate is het verwachte resultaat bereikt?
3. Zijn er volgens dorpsbewoners en professionals door de uitgevoerde interventies ook andere effecten opgetreden? Ervaren zij dit als positieve of negatieve effecten?
4. Willen dorpsbewoners en professionals de interventie(s) voortzetten? Zo ja, zijn daarbij aanpassingen nodig? Zo nee, willen zij op een andere manier de gestelde doelen behalen?

### Onderzochte interventies in Westerveld

Werkgroep Zorg & Welzijn te Havelte, die knooppunt is voor inwonersvragen en (professioneel of vrijwillig) hulpaanbod.

Optrommelactie te Darp: ophalen van verbeterpunten m.b.t. leefbaarheid via door te geven met suggesties gevulde trommel, die men ook van elkaar kan lezen.

Ondersteuning werkgroep 'Herinrichting Piet Soerplein' te Havelte, met inbreng van inwoners en winkeliers.

Positie van en aandacht voor jongeren in Diever en Dwingeloo.

### Methoden

Uitgevoerd door 3 Viaa-studenten SW.

Ervaren effectiviteit bepaald m.b.v. semigestructureerde interviews met werkgroepsleden (dorpsverbinder en inwoner; n=2) en inwoners die met effect van werkgroep te maken hebben (eigenaar eetcafé, manager supermarkt (koffietafel) en fysiotherapeut (netwerkbijeenkomsten); n=3).

Uitgevoerd door 3 Viaa-studenten SW.

Ervaren effectiviteit bepaald m.b.v. semigestructureerde interviews met deelnemers (n=3) en professionals (initiatiefnemer en wijkconsulent woningcorporatie; n=2).

Uitgevoerd door 3 Viaa-studenten SW.

Ervaren effectiviteit bepaald m.b.v. semigestructureerde interviews met werkgroepslid en winkelier (n=2) en enquête onder bezoekers Piet Soerplein (n=22; overwegend 50-plussers).

Uitgevoerd door 3 (andere) Viaa-studenten SW.

Enquête onder 14-23-jarigen van sportverenigingen en middelbare school (n=30).

Semigestructureerde interviews met jeugdwerker Westerveld en schoolmaatschappelijk werker.

Uitgevoerd door Viaa-onderzoeker Centrum voor Samenlevingsvraagstukken (CvSv).

Semigestructureerde interviews met dorpsverbinders (n=3).

### Conclusies

Verbinding, betrokkenheid en participatie van dorpsbewoners, vrijwilligers en professionals in het sociale domein kan als effect worden gezien van alle drie interventies. Van belang is inwoners te betrekken bij alle fasen van interventie-ontwikkeling en besluitvorming daarover. Als initiatieven door en voor inwoners zijn en geboekte resultaten zichtbaar gemaakt kunnen worden, stimuleert dat leefbaarheid in dorp en aanhoudende motivatie voor participatie. Inzet van professionals is vooral van belang voor procesbegeleiding, actief houden van werkgroepen en leggen van dwarsverbanden.

Jongeren lijken overwegend wel tevreden met wonen in Diever en Dwingeloo, los van aandacht die gemeente voor hun heeft; sociaal aspect van dorp lijkt gebrek aan activiteiten en hangplekken deels te compenseren. Jongeren zien nauwelijks eigen rol in vergroten van leefbaarheid: ze ervaren weinig in de melk te brokkelen te hebben, maar willen zich ook zelf niet daarvoor inzetten. Professionals zouden graag meer beleidsparticipatie (bijvoorbeeld deelname aan jongerenpanels) zien en willen op instigatie van jongeren activiteiten en faciliteiten organiseren.

Dorpsverbindend werk is iets van lange adem. In aanloop lijkt contact met inwoners vooralsnog op 2<sup>e</sup> plaats te komen; gemeente en professionals lijken nu nog dichterbij te staan. Gebiedsgeoriënteerd werken lijkt recht te doen aan historie. Opties voor verhogen van lokale leefbaarheid worden genoemd.

### Kanttekeningen

Mogelijk is saturatiepunt niet bereikt vanwege kleinschalige opzet van onderzoek.

Enquête door coronacrisis alleen bij één sportvereniging (meiden-avond) afgenomen, daarom overwegend meisjes van 14-15 jaar; middelbare school ook voornamelijk deze leeftijdsgroep; voorgenomen huis-aan-huis-interviews en interviews bij sporttrainers gingen ook niet door vanwege corona; mogelijk vertekening qua leeftijdsgroep geslacht en vrijetijdsbesteding.

Interview schoolmaatschappelijk werker schriftelijk verlopen vanwege corona en tijdgebrek.



Dr. Marco Algera  
Drs. Christel Teekman  
Anne Dreke Deddens, MSc  
Albert Pullen  
CvSv, Viaa  
Oktober 2020

### Vervolg-onderzoek

Herhaal onderzoek onder grotere, representatievere groepen, waarin 'sociale basisstructuur' beter geoperationaliseerd is.

Peil behoeften van jongeren via (representatieve) jongerenpanels en ga na hoe andere gemeenten met jongeren omgaan.

Beloon jongeren bij deelname aan onderzoek (bijv. consumptiebon).

### Resultaten (cijfers corresponderen met kader 'Onderzoeksvragen')

1. Doel: hulpvragen en hulpaanbod (professioneel en vrijwillig) bij elkaar brengen door opgepikte signalen te delen en actie erop te ondernemen. Daardoor versterking van leefbaarheid in Havelte.
2. Gericht op o.a. bewegen en activiteiten in dorps huis. Verbinding organiseren, bijv. door nieuwsbrief of netwerkontbijt: hulpaanbieders leren elkaar kennen. Concreet: koffietafel AH en eetcafé 'Eten wat de pot schaft'.
3. Geen.
4. Werkgroep wordt vooralsnog gecontinueerd, maar zou opgeheven kunnen worden als voldoende verbindingen gelegd zijn. Daadkracht moet voor ogen gehouden worden. Projectmatig werken wellicht passender.

1. Doel: inventariseren verbeterpunten Darp, vanuit inwonersperspectief; daarom als 2<sup>e</sup> doel: bijdragen aan sociale samenhang (samen nadenken over toekomst Darp; doorgeven van trommel: praatje) en activeren van inwoners.
2. Aangedragen verbeterpunten geclusterd tot 6 thema's en na terugkoppeling aan inwoners meteen praktische actiegroepjes geformeerd (helpende handen, prikploeg); nieuw elan, ook bij eerder niet-actieve inwoners. Resultaten belangrijk voor dorpsgemeenschap en WMW, niet zozeer voor woonconsulent (naar eigen zeggen).
3. Positief neveneffect: meer buurtcontact, ook meer ontmoeting in actiegroepjes, meer sociale verbinding. Instanties kunnen ervan leren wat er leeft in dorp. Dorpsgemeenschap als aanspreekpunt voor diverse doelgroepen meer op kaart gezet.
4. 5 actiegroepjes blijven bestaan: 'Activiteiten', 'Natuur en omgeving', 'Verkeersveiligheid', 'Ouderenzorg' en 'Behoud van buurthuis De Stobbe'. Elke actiegroep heeft linking pin met dorpsgemeenschap. Optrommelactie zelf beëindigd.

1. Doel: werkgroep opgericht om in samenspraak en afstemming met inwoners en winkeliers Piet Soerplein adequaat te herinrichten, o.a. lettend op aantrekkelijke vernieuwing, parkeergelegenheid en verkeersveiligheid. Inderdaad veel groepen betrokkenen gesproken, maar van winkelend publiek voelt slechts deel zich betrokken bij plannen voor herinrichting. Als onderdeel niet doorging, dan niet altijd goed gecommuniceerd met betrokkenen.
2. Vernieuwing is aantrekkelijk, parkeergelegenheid en verkeersveiligheid zijn (flink) toegenomen; echter: doordat parkeervakken niet duidelijk zijn, veel filevorming door zoekers met verkeersveiligheid als gevolg. Door kapen van oude eiken is dorpsgevoel afgenomen. Ook winkelend publiek mist oude bomen en verkeersveiligheid. Vier op vijf van hen geeft rapportcijfer 7 of hoger voor vernieuwde Piet Soerplein, vooral vanwege groen en mooie aanblik en werkgroepslid en winkelier vinden dat ook.
3. Positief neveneffect: plein geschikt voor festiviteiten; negatief neveneffect: parkeren op plein zelf.
4. Werkgroep opgeheven, maar aanbevelingen naar bestuur dorpsgemeenschap; betrokkenheid inwoners gaande gehouden via berichtjes in huis-aan-huisblad. Soort spin-off: omgeving wordt nu ook aangepakt (bredere straten). Wel zorg om onderhoud.

Vier op vijf jongeren tevreden met dorp: gezellige sfeer en vrienden in dorp; groen en rust; veel te doen in dorp; rest mist uitgaansgelegenheden/hangplek/(avond)activiteiten. Jongerenparticipatie (belangrijk gevonden worden, invloed hebben, gehoord worden) volgens meerderheid laag. Meeste jongeren willen zich *niet* inzetten voor vergroting leefbaarheid in dorp; anderen trainen junioren of willen activiteiten (helpen) opzetten.

Jeugdhulpverlener van gemeente bevestigt (onwetend) beeld dat jongeren zelf geven over hun belang binnen gemeente. Verbeteringen liggen op vlak van betrokkenheid van jongeren bij beleidsvorming en versterking laagdrempelige, ambulante jeugdhulp.

Schoolmaatschappelijk werker ziet aandacht voor jongeren vanuit school in coaching van leerlingen, integrale zorg; aandacht vanuit gemeente niet bekend. Faciliteiten (bijv. hippe hangplekken of gezamenlijk gamen) en meer verenigingen zouden mogelijk in behoeften van jongeren voorzien.

Dorpsverbinders zien als hun taak: opzetten van dorpsnetwerk en ophalen van dorpsopgaven. Hun werkwijze verschilt in mate van planmatigheid, gerichtheid op inwoners dan wel professionals, gerichtheid op individueel contact en mensen samenbrengen. Iets meer uniformiteit zou wellicht goed zijn. Hun netwerk is hun kracht.

Dorpsverbinders hebben acht bouwstenen voor sociale basisstructuur niet paraat, maar werken er impliciet wel aan. Ze hebben vanuit WMW dorpsopgaven opgehaald als startpunt voor interventies, via gesprekken met inwoners en professionals (tijdovende klus), omdat gemeente Westerveld niet veel informatie beschikbaar had over inwoners en hun hulpvragen of wensen. Dat laatste had veel tijd kunnen besparen.

Gebiedsgeoriënteerd werken heeft met name voordelen voor professionals, hoewel gemeente dit meer zou mogen promoten onder partners. In netwerken kan informatie uitgewisseld worden en vindt herkenning plaats. Inwonersperspectief is in deze werkwijze weinig meegenomen.

Dorpsverbinders zijn tevreden over relatie met gemeente, mede omdat beleid gemaakt wordt o.b.v. signalen van dorpsverbinders.

Opties voor verhogen leefbaarheid zijn: opzetten van vrijwillige hulpteams per dorp (echter niet succesvol in één gebied); vragenuurtje voor inwoners; voorzieningenkaart; indirect: netwerkontbijt voor verbinding tussen vrijwilligers en professionals.

### Leerpunten interventie-ontwikkeling (ook: aanbevelingen)

Heb helder over welke werkgroep gesproken wordt, als er meerdere zijn; zorg voor dwarsverbanden/linking pins tussen diverse werkgroepen/dorpsgemeenschap; verduidelijk positie t.o.v. dorpsgemeenschap of WMW.

Waak voor alleen maar praten, zonder daaruit voortvloeiende acties in te zetten; kortdurende, projectmatige inzet van actieve inwoners wellicht beter aansluitend dan lange termijn commitment.

Concrete bijdrage aan 'verbinding' moeilijk eenduidig te meten.

Leer-effect: een enthousiaste eenling kan veel bereiken en is nodig als drijvende kracht.

Herijk regelmatig of vertegenwoordigers van belangen van inwoners (aanspreekpunt voor gemeente) nog wel representatief zijn; breng nieuw bloed in werkgroepen.

Blijf respons van inwoners monitoren (trommel tijdig doorgeven); koppel resultaten terug naar inwoners; activeer inwoners voor deelname aan bepaald actiepunt.

Positioneer actie als iets waarbij inwoner zelf belang heeft; nieuw elan, maar ook kans op zich versterkend gemopper.

Ook instanties kunnen met opbrengst hun voordeel doen (weten wat er speelt in dorp).

Kans op verwatering enthousiasme binnen actiegroepjes; procesmatige (tussen)evaluaties zijn belangrijk; lastig initiatief/momentum levend te houden; zorg voor combinatie van denkers en doeners.

Bewaar 'ruwe data' (oorspronkelijke suggesties).

Leer-effect opgetreden: verdere herinrichting kern Havelte door verbinding naar hot spots; effect: stimulerende uitwerking op woon- en leefklimaat, Havelte beter op kaart gezet; voornemen gemeente: financiële middelen sneller beschikbaar stellen. Verder: 'nazorg' geregeld na opheffing van werkgroep: via dorpsgemeenschapsvergaderingen; betrokkenheid inwoners gaande gehouden via huis-aan-huisblad.

Wat goed ging: afstemming zoeken met (vertegenwoordigers van) alle groepen betrokkenen bij interventie; facilitering letterlijk winkels open houden tijdens verbouwing, kweekt goodwill bij winkeliers.

Wat verbetering behoeft: als onderdeel van plan niet door gaat, dan dat naar alle betrokkenen (met reden omkleed) communiceren: motivatie op peil houden.

Voor jongeren lijkt gemeentelijke overheid er weinig toe te doen.

Raadpleeg jongeren; betrek hen bij besluitvorming.

Beloon jongeren bij deelname aan (behoefte)onderzoek.

Werkwijzen van dorpsverbinders variëren nogal; voor beeldvorming rond hen zou enige uniformiteit behulpzaam zijn.

Als gemeente al veel weet over eigen inwoners (hulpvragen/wensen), dan scheelt dat dorpsverbinders veel 'onderzoekswerk'.

Gebiedsgeoriënteerd werken honoreert verschillen tussen gebieden (rekening houdend met geschiedenis en geografie), maar kan ook wat (geografisch) beperkend zijn: wellicht is 'contextgericht werken' beter; aansluiten bij reeds bestaande indeling van werkgebied (door professionals) is handig.

Professionals worden onvoldoende gefaciliteerd (m.n. tijd) vanuit hun management om gebiedsgeoriënteerd te werken.

Netwerken zijn al wel opgezet, nu nog inwoners en vrijwilligers erbij betrekken. Soms hulp aan individuele hulpvragers, waardoor hoofddoel verbinding uit vizier raakt. Eén gebouw met veel (welzijns)organisaties gehuisvest verlaagt drempel voor professionals naar elkaar toe.

Legitimatie van rol van dorpsverbinders is helpend; ze hebben last gehad van 'verdeelde aandacht' in eigen takenpakket (naast dorpsverbinden ook andere prioriteiten).

Eigen werkplek zou hun zichtbaarheid vergroten evenals onderliggende visie. Verbindingen leggen hangt nu nog wel veel aan dorpsverbinders; moet op termijn minder worden (zichzelf overbodig maken). Maar hoe pak je verbindingswerk professioneler aan? Verbinden heeft tijd en continuïteit nodig.

Kwalitatief onderzoek is uitstekend geschikt voor dit type effect-onderzoek; storytelling blijft dicht bij de beleving van onder-vraagden. In dit soort kwalitatief onderzoek is de relatie tussen interventie en praktijkervaring veel directer; niet zozeer de feitelijke output wordt beschreven als wel het proces. Kwantitatief (cijfermatig) onderzoek heeft ook z'n waarde, zij het een andere!

### Stand van zaken na uitvoering van deel-onderzoeken

De dorpsnetwerken stáán, vrucht van twee jaar lang contacten aangaan. Met enige regelmaat komen de deelnemers samen en weten ze elkaar ook te vinden buiten deze bijeenkomsten om. Indien nodig is bij calamiteiten in kort tijdbestek een interventieteam op te richten.

Op dit moment worden contacten geëvalueerd en wordt door de dorpsverbinders onderzocht wat de waarde van deze contacten zijn en in welke vorm de deelnemers betrokken willen zijn: welke waarde hechten deelnemers aan de dorpsnetwerken en welke rol zien zij voor zichzelf daarin weggelegd? De vraag naar wat de plek van de gemeente in deze netwerkgerichte kan zijn, wordt ook meegenomen.

Welzijn MensenWerk 